

Список використаних джерел:

1. Энциклопедический словарь юного математика / Сост. Э-68 А.П. Савин. – М.: Педагогика, 1989. – 352 с.: ил.
2. <https://thequestion.ru/questions/36280/pochemu-ne-govoryat-desyat-odin-desyat-dva-desyat-pyat-na-chisla-ot-11-do-19-a-vmesto-etogo-govoryat-odinnadcat-dvenadcat-pyatnadcat-i-t-d>
3. <http://coolreferat.com.ua/netw/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0+%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97+%D0%A0%D1%83%D1%81%D1%96/storinka-2.html>
4. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F_%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%84%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8
5. <http://psm.in.ua/psm/02.aspx-293.html>
6. <https://www.google.com.ua/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=ist-matemat.at.ua%2Fs.6doc.doc>

Хоменко Д.В., Кузьменко О.Ю.

студенти,

Науковий керівник: Кіреєва В.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА НА ДЕКЛАРАЦІЮ НЕЗАЛЕЖНОСТІ США

Друга половина XVIII ст. для Північноамериканського континенту важливий історичний період, пов'язаний із утворенням нового державного утворення – Сполучених Штатів Америки. Розглядаючи причинно-наслідкові зв'язки становлення нової країни чільне місце посідає історичний аналіз перших державно-правових документів, серед яких першочергово заслуговує на увагу Декларація Незалежності США (1776 р.), як акт виходу американських колоній з під британської корони та утворення власної державності. Увагу привертає ідейна спрямованість Декларації в дусі європейського Просвітництва. З'ясовуючи вплив модерної європейської ідеології на американську революцію та її головний документ, слід детальніше розглянути особливості Просвітництва та його інтерпретацію «батьками-засновниками».

Просвітництво, виступаючи як широка соціально-політична та філософська течія, вперше відверто і конструктивно заперечила ідеологію феодального суспільства, зосередила увагу не на самій критиці, а на обґрунтуванні політико-філософських поглядів, що впливали з пізнання та відтворення буржуазних відносин. Представник англійських просвітників Т. Гоббс писав: «Мета держави – головним чином забезпечення миру, безпеки, оскільки природними законами вони не гарантуються. Угоди без меча – лише слова, що не в силах гарантувати людині безпеку» [4, с. 197–199].

Саме ці ідейні засади були втілені у Декларації Незалежності її творцями – Т. Джефферсоном, Дж. Адамсом та Б. Франкліном. формальну декларацію. Загалом Декларація, схвалена 4 липня 1776 р. – не лише проголошувала народження нової нації, але й сформулювала філософію свободи людини, що мала стати рушійною силою в усьому світі. Декларація спирається на французьку і англійську політичну філософію Просвітництва, але позначена виразним впливом «Другого трактату про врядування» Дж. Локка. Локк узяв концепції традиційних прав англійців і узагальнив їх до природних прав усього людства. Знайомий усім вступний пасаж Декларації відлунує Локковою теорією врядування на основі суспільного договору: врядування на основі суспільного договору [7, с. 73–73]: «Ми вважаємо очевидними істини, що всі люди створені рівними, що їхній Творець наділив їх певними невідчужуваними правами, зокрема правом на життя, свободу і щастя. Що для забезпечення цих людських прав встановлені уряди, справедлива влада яких залежить від згоди керованих, і щоразу, коли певна форма врядування стає руйнівною для визначених завдань, народ має право змінити або скасувати його і встановити нове врядування, закладаючи в його основі такі принципи і організовуючи владу так, щоб вони видавалися народові придатними для досягнення безпеки і щастя» [6, с. 37].

Використовуючи ідеї європейського Просвітництва, укладачі Декларації проголосили самоочевидні істини: «що всі люди створені рівними»; що вони мають «невід’ємні права»; що уряд виводить свої «повноваження зі згоди керованих» (виборність) і по праву може бути повалено якщо він «стає згубною для самих цих цілей». Зв’язавши ці доктрини індивідуальної свободи, суверенітет народу, і уряду республіки з американською незалежністю, Джефферсон встановив їх як політичні цінності нової американської нації [1, с. 158].

У Декларації Джефферсон застосував Локкові принципи безпосередньо до становища в колоніях. Битися за незалежність Америки означало боротися за врядування, що ґрунтується на всенародній згоді, замість врядування короля, який «об’єднався з іншими, щоб підкорити нас юрисдикції, чужій нашій натурі і не визнаній нашими законами...». Тільки врядування, що базується на всенародній згоді, може забезпечити природні права на життя, свободу і досягнення щастя. Тому битися за незалежність Америки означало битися за свої власні природні права [7, с. 73]. Документ не тільки сприяв теоретичному обґрунтуванню необхідності незалежності Північної Америки та ліберально-демократичних принципів американської конституції, а й мав епохальне значення для світової громадської, соціально-філософської та правової думки. Основними правами «Декларація» вважала «життя», «свободу» і «щастя». Для забезпечення «природних прав», підкреслював Т. Джефферсон, люди утворюють уряди, а уряди, що обмежують та нищать ці права, є тиранічними [5]. Вибір Джефферсоном формули «життя, свобода і прагнення до щастя» був цілком свідомим. Він відображає більш прогресивну позицію особисто Джефферсона і його формулу революційної коаліції. Правда, як писав Ральф Бартон Перрі у своїй книзі «Пуританізм і демократія» (1944 р.): «Власність, як невід’ємне право не можна ототожнювати з тим чи іншим конкретним

інститутом власності, на зразок приватного володіння капіталом, або необмеженого накопичення багатства, або права на спадкування, або договірного права» [3, с. 136–137].

Говорячи про другого «батька-засновника», творця «машини незалежності» [2] Джона Адамса, то Американська незалежність відкрилася, в його очах, як «час великих політичних експериментів». «Це період коли найвідоміші законотворці минулого мали б за честь жити. Як мало хто з роду людського ніколи не користувався можливістю вибирати уряд – більше ніж повітря, ґрунт або клімат – для себе або своїх дітей!» – писав він перебуваючи під впливом творів Платона та Жан-Жака Руссо [2, с. 27].

Отже, з одного боку, Декларація була закликом і свого роду ідеологічним обґрунтуванням війни за незалежність північноамериканських колоній, а з іншого, її соціально-філософська частина мала загально-теоретичний характер, притаманний європейському духу Просвітництва, з його морально-естетичними засадами, що визначало можливість різних тлумачень та практичного використання викладених у ній принципів. Історичне значення Декларації незалежності виходить далеко за рамки визвольної боротьби американського народу проти колоніального панування Англії.

Список використаних джерел:

1. James A. Henretta. *America: A Concise History* / James A. Henretta, David Brody. – Boston / New York: Bedford / St. Martin's, 2010. – 1200 p.
2. *Encyclopedia of the American Constitution* / edited by Leonard W. Levy and Kenneth L. Karst. – 2nd ed. / Adam Winkler, associate editor for the second edition.
3. Аптекер Г. *История американского народа. Американская революция 1763–1783* / Герберт Аптекер; пер. с англ. И. Романова. – М.: Издательство иностранной литературы, 1962. – 383 с.
4. Бутенко Р. К. *Навчально методичний посібник зі всесвітньої історії: Кейси для істориків* / Р. К. Бутенко, В. О. Кіреєва, С. І. Гальченко. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2012. – 292 с.
5. Горбань Ю. А. *Історія сучасного світу: соціально-політична історія XV початку XXI століть* [Електронний ресурс] / Ю. А. Горбань // Знання. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://westudents.com.ua/knigi/367-storya-suchasnogo-svtu-sotsalno-poltichna-storya-XV-pochatku-XXI-stolt-gorban-yua-.html>
6. *История Государства и права зарубежных стран: Хрестоматия. Ч. 2* / Сост. М. М. Борисевич – М.: МГИУ, 2008. – 360 с.
7. *Історія Сполучених Штатів: Нарис* / Ред. кол.: Говард Синкотта (гол. ред.), Дебора М. С. Браун, Стивен Бюрант; Перекл. на укр. Ю. Лісняк та ін. – Інформаційне агентство Сполучених Штатів, 2002. – 406 с.